

REPERE METODOLOGICE DE ORGANIZARE A PROCESULUI EDUCAȚIONAL LA DISCIPLINA GEOGRAFIE ÎN ANUL DE STUDII 2018-2019

I. Preliminarii

Geografie, ca disciplină școlară, are un rol deosebit în formarea și educarea elevilor. Disponibilitățile ei științifice îi amplifică valențele în plan didactic, exprimate prin dimensiuni educaționale variate. Învățământul modern se ridică deasupra nivelului cunoașterii și asimilării de cunoștințe, bazându-se pe dezvoltarea gândirii, formarea atitudinii și comportamentului, promovarea personalității elevului. Astăzi, educația geografică reprezintă informație, gândire critică, simțire și voință, adică instruire, formare și educație în același timp. În ultimii ani, explozia informațională și a dezvoltării exponențiale a tehnicii IT cu Internet, Google Earth, Google Ocean, hărți digitale, e-books etc. a adus și în geografie instrumente utile și extraordinare, dar și necesitatea decelării acestor instrumente. Elevii pot ușor să exploreze lumea, învelișurile geografice, totul, la o simplă tastare, sau să privească cel mai înalt munte de pe glob sau alte obiecte/fenomene/procese geografice în imagini 3D.

În prezent, toate categoriile de vârstă și de persoane pot utiliza gadgeturi precum sistemele GPS, utilizate în special de șoferi, excursioniști, turiști ș.a., iar folosirea acestora, de exemplu, implică reacomodarea cu niște noțiuni sau termeni geografici studiate în clasele gimnaziale, precum sunt punctele cardinale, coordonatele geografice, orientarea în spațiu; astfel, sigur, putem spune că *Geografia* îndeplinește toate condițiile pentru a fi considerată o disciplină cu aplicabilitate sporită.

În acest context, *Reperete metodologice de organizare a procesului educațional la disciplina școlară Geografie pentru anul de studii 2018-2019* reprezintă viziunea de ansamblu asupra modului de realizare a procesului de predare-învățare-evaluare, proiectate și aplicate din perspectiva actualelor concepții de stabilire a tipologiilor curriculare pentru *disciplinele școlare*, în funcție de criteriul *aplicabilității* curriculumului structurată conform următoarelor dimensiuni:

- ✓ curriculumul scris/stabilit;
- ✓ curriculumul predat/operationalizat;
- ✓ curriculumul învățat/realizat/atins;
- ✓ curriculumul evaluat.

II. Curriculumul scris/stabilit

În anul de studii 2018-2019 formatul actelor normative școlare de tip reglator, specifice disciplinei școlare **Geografie**, include:

- 1) documentele de curriculă enumerate în *Reperete metodologice de organizare a procesului educațional la Geografie în anul de studii 2017-2018* (https://mecc.gov.md/sites/default/files/geografie_ro.pdf);
- 2) Planul-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal, pentru anul de studii 2018-2019 aprobat prin ordinul MECC nr.397 din 29 martie 2018.

Conform Planului-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal, pentru anul de studii 2018-2019, **Geografia** are statut de disciplină obligatorie (gimnaziu: clasa a V-a – a IX-a, liceu: modelul I, II, III (clasa a X-a), la alegere (modelul II – 2.7.1., III – clasa a XI-am – XII-a) a ariei curriculare *Educație socioumanistică*.

Disciplinele opționale recomandate de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării (MECC), conform *Planului-cadru* au drept scop aprofundarea, extinderea, integrarea și inovarea cunoștințelor elevilor, în vederea dezvoltării finalităților educaționale prin prisma competențelor specifice **Geografiei**.

II. Curriculumul predat/operationalizat

În vederea implementării prevederilor curriculumului scris, cadrele didactice și manageriale vor organiza procesul educațional la disciplina școlară **Geografie** în formatul stipulat de Planul-cadru:

- ✓ pentru ciclul gimnazial (clasele a V-a – a IX-a) – 1 oră săptămânal (34 de ore anual);
- ✓ pentru ciclul liceal, atenție la MODELUL de plan-cadru selectat de instituție: 1 oră săptămânal (34 de ore anual);
2 ore săptămânal (68 de ore anual).

Modelul Planului-cadru ales de instituțiile de învățământ	Statutul disciplinei	Clasa		
		X	XI	XII
MODELUL I (Plan-cadru pentru clasele XI-XII liceale, profil REAL)	Componenta variabilă	2 ore ambele	1	1
MODELUL I (Plan-cadru pentru clasele XI-XII liceale, profil UMANIST)	Disciplină specifică profilului	profiluri obligatoriu	2	2
MODELUL II Plan-cadru pentru învățământul liceal (pentru LICEU TEORETIC cu profil REAL și profil UMANIST)	Disciplină obligatorie	2	2	2
MODELUL II Plan-cadru pentru învățământul liceal (pentru LICEU TEORETIC cu profil REAL) – 2.7.1.	Disciplină la alegere	2	2	2
MODELUL II Plan-cadru pentru învățământul liceal (pentru LICEU TEORETIC cu profil UMANIST)	Disciplină obligatorie	2	2	2
MODELUL III, profil UMANIST, Modelul I, Instruire academică de bază	Disciplină la alegere	2 ore ambele	0/2 +2*	0/1 +2*
MODELUL III, profil REAL, Modelul I, Instruire academică de bază	Disciplină la alegere	profiluri obligatoriu	0/2	0/1
MODELUL IV – Planul-cadru pentru învățământul liceal (general), profil umanist și real	Disciplină obligatorie	2	2	1

- ✓ 2* – extensie curriculară (modul de activitate practică și aplicativă, de exemplu: *excursii, drumeții, vizite de studiu și orientare profesională*).
- ✓ Pentru toate modelele propuse, cu un număr de 2 ore sau 1 oră pe săptămână, conținuturile disciplinei vor fi adaptate conform *Curriculumului la Geografie (ediția 2010)*.
- ✓ Pentru liceele cu profil arte, sport se aplică **Modelul IV**.

În vederea asigurării caracterului **funcțional și aplicabil** al **Geografia**, procesul educațional va fi orientat spre respectarea curriculumului operaționalizat, reflectat în *Repere metodologice privind organizarea procesului educațional la Geografie, anul de studii 2017-2018*.

Componenta activități practice a *Geografiei școlare*, ca determinantă a curriculumului operaționalizat, are caracter creativ și contribuie nemijlocit la formarea și dezvoltarea competențelor participative la viața socială, la transpunerea cunoștințelor funcționale în practică, fiind realizată în bază de exerciții, probleme, investigații, activități de cercetare, excursii, vizite de studiu.

Managementul didactic al activităților practice presupune, din partea profesorului:

- ✓ respectarea timpului alocat – minimum 45 de minute, realizate în cadrul orei la clasă, și nu acasă;
- ✓ respectarea opticii subiectelor propuse – pornind de la cunoștințele însușite anterior de elevi sau care urmează să fie însușite în timpul desfășurării aplicației;
- ✓ asigurarea organizării și desfășurării aplicațiilor practice, prin atenționarea asupra erorilor comise de către elevi în timpul realizării;
- ✓ informarea din timp a elevilor în ceea ce privește obiectivele lucrării, precum și importanța practică a ei (aplicabilitatea);
- ✓ aplicarea lucrului diferențiat, pentru a implica în activitate toți elevii;
- ✓ elaborarea sarcinilor de lucru orientate spre formarea, dezvoltarea priceperilor, deprinderilor practice, atitudinilor, conform curriculumului; iat, pentru a implica în activitate toți elevii;
- ✓ selectarea adecvată a competenței vizate și a tipului de aplicație practică.

N.B. Aspecte metodologice și didactice privind tipologia aplicațiilor practice enumerate, cu exemple de conținuturi, pot fi găsite în *Sugestii metodologice privind organizarea procesului educațional la Geografie, anul de studii 2014-2015*.

Agenda activităților educaționale promovate de profesorul de geografie în cadrul decadelor tematice va include:

- ✓ desfășurarea activităților extracurriculare consacrate „Zilei mediului”, „Zilei Pământului”;
- ✓ participarea, încadrarea elevilor/instituției în:
 - a) proiecte devenite tradiționale în învățământul secundar general, cum ar fi „Eco-școala” sau „Biomasa”, care dispun de o coordonare științifică exterioară și presupun realizarea unor activități de colectare a diferitor materiale, de economisire și protecție a resurselor mediului înconjurător;
 - b) proiecte cu tematică referitoare la elementele orizontului local, cum ar fi „Geografia localității natale”, ce contribuie la stimularea percepției geografiei orizontului local și a localității/microsectorului în cadrul raionului/municipiului într-un mod conex;
 - c) concursul național „Mediul local și dezvoltarea durabilă”.

III. Aspecte didactice și de management ale procesului educațional la disciplină

În atenția comunității educaționale a profesorilor de geografie, în anul de studii 2018-2019 se recomandă:

- **Tematica primei ore** de geografie, în toate clasele, în vederea introducerii în studiul disciplinei va porni de la motto-ul
„Pentru a înțelege evenimentele actuale, e de ajuns să aruncăm o privire asupra hărții”
(D.R. Kaplan, Răzbunarea geografiei, 2014)
- **tema de cercetare la clasă:**
„Normarea eficiență a temelor pentru acasă la geografie, în vederea asigurării calității procesului de predare-învățare-evaluare”;

tematici ale domeniile de extindere a experiențelor didactice și metodologice pentru Comisiile metodice raionale/ instituții și a responsabililor de procesul educațional la Geografie din cadrul Organelor locale de specialitate din domeniul învățământului (OLSDI):

„*Monitorizarea progresului școlar la Geografie din perspectiva finalităților educaționale*”;

„*Strategii de evaluare a competențelor la geografie*”;

„*Reflectarea și valorificarea temei de cercetare a cadrelor didactice în activitatea educațională*”

OLSDI, responsabili de implementarea politicilor educaționale la disciplină vor respecta și asigura contextul tematic nominalizat în activitatea de monitorizare, evaluare și de asistență metodică în instituțiile de învățământ din subordine.

III.1. Sugestii privind proiectarea didactică

Procesul instructiv-educativ este o activitate complexă, conștientă, sistematică și organizată, orientată spre realizarea unor obiective concrete și spre dobândirea de competențe.

În acest sens, **activitatea de proiectare** a procesului constituie premisă și condiție în asigurarea eficienței, implicând:

- ✓ cunoașterea conținutului actelor normative școlare de tip reglator, specifice disciplinei;
- ✓ analiza competențelor vizate prin învățarea Geografiei; analiza structurii conținutului și delimitarea unităților mari, a succesiunii acestora;
- ✓ corelarea conținuturilor cu conținuturile altor discipline de învățământ și cu condițiile de realizare;
- ✓ stabilirea ritmului de parcurgere a unităților de conținut, în funcție de numărul de ore prevăzut; repartizarea resurselor de timp pe tipuri de activități;
- ✓ raportarea conținuturilor curriculare la *Standardele de eficiență a învățării la Geografie*;
- ✓ eșalonarea conținuturilor curriculare conform domeniilor de conținut: *Limbajul geografic; Sistematizarea și interpretarea organizatorilor statistici, grafici și cartografici; Relațiile cauzale dintre componentele mediului geografic; Atitudine și comportament privind mediul geografic*;
- ✓ selectarea formelor și modurilor de organizare a procesului de predare-învățare-evaluarea pornind de la recomandările didacticii contemporane;
- ✓ asigurarea parcursului acțional clar privind modul de realizare a curriculumului scris.

Proiectarea didactică la disciplină va fi elaborată în baza unităților de învățare, concepute logic, conform principiul de predare specific treptei de școlaritate.

Fiecare unitate de învățare inclusă în macroproiectare va fi însoțită de proiectul acesteia, care include lecțiile din respectiva unitate de învățare, cu indicarea pașilor pentru formarea competențelor specifice, prin valorificarea anumitor activități de învățare. La elaborarea proiectării în baza unităților de învățare, se recomandă structurarea în corespundere cu cadrul dezvoltării gândirii critice: Evocare-Realizarea sensului-Reflecție-Extindere sau cadrul simplificat al ERRE: Familiarizare-Structurare-Aplicare.

Este important ca, prin parcurgerea acestor etape, în cadrul unei unități de învățare, să se obțină formarea unor secvențe de competențe. Proiectul didactic realizat în baza unităților de învățare presupune ca fiecărei lecții din cadrul unității de învățare să-i corespundă una din etapele menționate sau se acceptă trecerea prin toate cele trei etape la fiecare lecție.

Planificarea unei unități de învățare cuprinde un antet și un tabel. Pentru a realiza o planificare pe unități de învățare, profesorul va parcurge următoarele etape:

- ✓ completarea antetului;

- ✓ elaborarea tabelului;
- ✓ selectarea conținuturilor – *Ce voi face?*;
- ✓ identificarea unităților de competență – *În ce scop voi face?*;
- ✓ alegerea activităților de învățare – *Cum voi face?*;
- ✓ analiza resurselor – *Cu ce voi face?*;
- ✓ stabilirea instrumentelor de evaluare – *Cât s-a realizat?*.

La elaborarea oricărui model de macroproiectare la *Geografie*, se va ține cont în continuare de următoarele aspecte:

- ✓ corelarea adecvată a competențelor-cheie/transdisciplinare, a competențelor specifice și a subcompetențelor cu conținuturile vizate;
- ✓ stabilirea logicii succesiunii și eșalonării în timp a parcurgerii unităților de conținut;
- ✓ stabilirea unui sistem de evaluare complex.

Cerințe unice la elaborarea paginii de titlu a proiectării didactice:

1. denumirea instituției de învățământ;
2. numele și prenumele profesorului;
3. anul de studii, clasa, tipul MODELULUI planului-cadru;
4. numărul de ore (pe semestru, anual);
5. numărul de evaluări, lucrări practice (pe semestru, anual);
6. discutat la ședința Comisiei metodice (numărul procesului-verbal);
7. coordonat de directorul-adjunct;
8. aprobat de directorul instituției.

III.2. Sugestii metodologice privind procesul de predare-învățare

În vederea organizării unei instruirii moderne, prin intermediul **Geografiei școlare**, este recomandată valorificarea și utilizarea de către profesori a *tehnologiei informației și comunicării* (TIC) și *realizarea aplicațiilor practice*.

N.B. Aspecte metodologice și didactice privind utilizarea TIC la lecțiile de geografie se regăsesc în *Sugestii metodologice privind organizarea procesului educațional la geografie, anul de studii 2015-2016*.

Strategiile de formare a competențelor la disciplină necesită o cunoaștere și o selectare adecvată, sugestiile, în acest sens, venind prin *Reperete metodologice privind organizarea procesului educațional la geografie, anul de studii 2016-2017*.

Profesorul de geografie trebuie să conștientizeze că are roluri multiple în procesul de predare-învățare-evaluare: de transmițător de cunoștințe, ghid, sfătuitor, colaborator sau chiar receptor de informații din partea elevilor. În calitate de cadru didactic, el trebuie să realizeze activități didactice care să stimuleze o învățare conștientă și activă, utilizând noile mijloace ale tehnologiei informației. În acest context, poate fi exploatată ca resursă educațională rețeaua Internet. Având, de exemplu, tema de cercetare **Valorificarea Internetului în procesul educațional la geografie** sau **Utilizarea corectă a TIC în formarea și evaluarea competențelor specifice la geografie**, recomandăm aspectele reflectate în *Reperete metodologice privind organizarea procesului educațional la Geografie, anul de studii 2017-2018*.

IV. Curriculum evaluat

Din perspectiva analizei relației curriculum-evaluare, se poate considera că procesul de evaluare este fundamentat pe un ansamblu de **principii de evaluare**, cum ar fi:

- ✓ principiul evaluării complexității și accesibilității curriculumului la disciplină;
- ✓ principiul evaluării coerenței dintre competențele-cheie transversale și competențele specifice la disciplină;
- ✓ principiul evaluării coerenței dintre recomandările privind sugestiile de conținuturi curriculare și strategiile didactice.

Tehnologia unei evaluări fondate la geografie trebuie să respecte, integral sau cel puțin parțial, relația:

- ✓ *competență – standard care urmează să fie evaluat;*
- ✓ *obiectiv de evaluare – matrice de specificație;*
- ✓ *forma de evaluare – proba și sarcinile;*
- ✓ *barem analitic de apreciere – grilă de evaluare;*
- ✓ *mod de scorare – convertirea punctajului acumulat în notă.*

La ora actuală, se tinde spre o evaluare complexă, realizată prin intermediul unei metodologii clare și al unor instrumente diversificate. S-a extins gama metodelor de evaluare folosite de cadrele didactice la clasă, vorbindu-se tot mai mult despre complementaritatea metodelor tradiționale (evaluări orale, scrise, probe practice etc.) cu altele, noi, moderne (portofoliul, proiectul, investigația, autoevaluarea etc.), ce reprezintă, de fapt, alternative în contextul educațional actual.

Evaluarea rezultatelor învățării la *Geografie* are drept scop determinarea nivelului de realizare a competențelor specifice și a subcompetențelor la disciplină; în acest sens, profesorul va proiecta activitatea de evaluare concomitent cu proiectarea demersului de predare-învățare, incluzând următoarele tipuri de evaluări:

- ✓ **evaluarea inițială** (obligatorie pentru fiecare clasă la începutul semestrului I și pentru clasa a V-a, atunci când începe anul de studii);
- ✓ **evaluarea curentă/formativă**, ce presupune prezentări, postere, portofolii, tabele conceptuale, enunțuri geografice etc.;
- ✓ **evaluarea sumativă**, ce presupune finalul fiecărei unități de învățare.

Numărul de evaluări sumative obligatorii pentru anul de studii 2018-2019 este: **pentru ciclul gimnazial, patru; pentru ciclul liceal: șase pentru clasele a X-a – a XI-a, patru pentru clasa a XII-a (MODELUL IV), iar pentru celelalte, unde sunt câte două ore săptămânal, șase.**

Componenta evaluare la disciplină va fi realizată în baza instrumentarului didactic aprobat – *Standardele de eficiență a învățării și Referențialul de evaluare* –, ce permite determinarea performanțelor realizate în învățarea, explorarea și interpretarea fenomenelor geografice.

Pentru treapta de liceu, tezele semestriale la geografie se stabilesc anual, conform ordinului MECC, solicitând din partea profesorului respectarea cadrului prestabilit – elaborarea și prezentarea în termen conducerii instituției de învățământ a următoarelor instrumente de evaluare:

- ✓ matricea de specificație (o singură matrice de specificații pentru toate variantele de teste elaborate);
- ✓ obiectivele de evaluare (corelate cu competențele/subcompetențele evaluate);
- ✓ testul pentru teză (nu mai mult de două variante de test pentru o clasă);
- ✓ baremul de corectare pentru fiecare variantă de test;

✓ schema de convertire a scorurilor în note este alcătuită doar după ce testele sunt verificate de către profesor. Schema este aprobată de conducătorul instituției de învățământ.

Evaluarea în bază de competențe, la *Geografie*, presupune respectarea:

- **etapelor de proiectarea și elaborare** a unui test de evaluare a competențelor, și anume: stabilirea competențelor specifice/subcompetențelor care urmează să fie evaluate, elaborarea obiectivelor de evaluare, corelate cu subcompetențele evaluate, alegerea tipului de itemi în corespundere cu conținuturile studiate; elaborarea baremului de corectare, elaborarea schemei de convertire a punctelor în note;

- **dimensiunilor didactice ale procesului, și anume:**

1) *Evaluarea cunoștințelor acumulate* – pentru a avea o anumită competență, elevul ar trebui să aibă cunoștințele integrate și ele să fie de bună calitate (temeinice, structurate). Cunoștințele declarative stocate de către elev în baza proprie de cunoștințe pot fi evaluate prin diferite tehnici și metode de evaluare. Evaluarea acestor cunoștințe este mai exactă.

2) *Evaluarea capacității de aplicare a cunoștințelor*. Cunoștințele acumulate sunt importante în dezvoltarea intelectuală a elevului și pentru a fi utilizate în activități practice, în rezolvarea de situații-problemă, în dobândirea altor cunoștințe. Metodele și tehnicile de evaluare a acestor rezultate vizează două aspecte: evaluarea procesului (a acțiunii realizate) și evaluarea produsului (a rezultatului). *Evaluarea procesului de aplicare a cunoștințelor* se întemeiază pe prezumția că în condițiile în care este utilizat un anumit mod de lucru, a cărei eficacitate este verificată, se obține rezultatul așteptat. *Evaluarea produsului (rezultatului)* presupune stabilirea unor indicatori referitori la însușirile pe care ar trebui să le îndeplinească produsul obținut, pentru a fi apreciat prin raportare la obiectivul vizat. Evaluarea produsului nu exclude evaluarea procesului. Pe parcursul învățării, este important să fie evaluat atât procesul, cât și produsul, deoarece ne interesează să fie învățate tehnicile de lucru prin care se obține rezultatul dorit.

3) *Evaluarea capacităților intelectuale* este corelată cu obiectivele formative. Obiectul evaluării îl constituie capacitățile de a observa, a analiza, a formula ipoteze, a interpreta, a rezolva probleme, a argumenta etc. Evaluarea capacităților este dificilă.

4) *Evaluarea trăsăturilor de personalitate, a atitudinilor, a conduitei formate*. Trăsăturile de personalitate sunt atât condiții, cât și rezultate ale acțiunii educative.

Pornim de la faptul că funcțiile evaluării, cu componenta principală **notarea**, au căpătat o pondere mai mare în educație, dar este dificil ca evaluarea să fie realizată obiectiv. Or, evaluarea competențelor este cea mai dificil de realizat componentă a curriculumului modernizat. Prin nota dată, profesorul scoate în evidență pregătirea fiecărui elev, îl sancționează și mai puțin evaluează competența, de aceea, în acest scop, propunem descriptorii de nivel orientativi la geografie. **Descriptorii de nivel la Geografie** au fost elaborați **conform** *Reperelor metodologice privind organizarea procesului educațional la Geografie, anul de studii 2017-2018*.

V. Temele pentru acasă la *Geografie*

Tema pentru acasă a elevului este definită ca un set de cerințe destinate a fi realizate în afara orelor de clasă, ca o prelungire a activității de studiu prin activitate individuală, teoretică și practică, de documentare sau elaborare a unei lucrări de sinteză sau a unor proiecte pe baza cunoștințelor dobândite în clasă. Tema pentru acasă favorizează însușirea tehnicilor de informare și de studiu, dezvoltarea creativității, cultivarea unui stil de muncă intelectuală independentă. Pentru profesori, tema pentru acasă constituie un mijloc prin care se observă modul în care elevii procesează și fixează cunoștințele

și abilitățile dobândite în clasă, de asemenea, ei pot identifica unde elevul are lacune, ce cunoștințe nu au fost asimilate.

Pentru eficientizarea temelor pentru acasă la geografie, se va ține cont de următoarele **recomandări**:

1. Acordarea unei atenții speciale nu doar tehnicilor de învățare independentă, care contribuie la formarea unor deprinderi de rezolvare independentă a unor sarcini, transferabile în efectuarea temelor pentru acasă la geografie, ci și tehnicilor de lucru în echipă, care contribuie la exersarea competențelor de comunicare, negociere, management al timpului etc.

Exemplu: Tema *Asociațiile vegetale. Vegetația de pădure*, clasa a VIII-a. Toți elevii din clasă se vor împărți în trei echipe. Fiecare echipă se documentează separat și realizează propriul său afiș ecologic, referitor la situația pădurilor din țara noastră. Afișele pot cuprinde date statistice, sloganuri cu mesaje ecologice, fotografii, reprezentări grafice și cartografice. Fiecare echipă va prezenta afișul ecologic la lecția de geografie. Timp pentru realizarea sarcinii de lucru: o săptămână.

2. Stabilirea unor teme pentru acasă cu caracter interdisciplinar sau transdisciplinar.

Exemplu: Tema *Măsurarea și reprezentarea spațiului terestru*, clasa a X-a. *Propuneți/identificați cât mai multe exemple de utilizare a planiglobului ca instrument util în diferite situații (matematică, istorie, fizică, tehnologie).*

Exemplu: Tema *Domeniile de viață pe Pământ*, clasa a X-a. *Din cele studiate la lecțiile de Biologie, identificați modificări ale comportamentelor și caracteristicilor plantelor și animalelor la schimbările climatei.*

3. Alternarea temelor clasice, tradiționale cu cele cu caracter practic-aplicativ, legate de viața reală (proiecte, machete), având în vedere preferințele și interesul elevilor pentru astfel de teme.

Exemplu: Tema *Râurile*, clasa a V-a. *Construiți un model care demonstrează dependența caracterului cursului râului de relief.*

Exemplu: Tema *Relieful fluvial*, clasa a X-a. *Desenați/schițați modelul unei văii fluviale (prin desen clasic sau la calculator). Indicați elementele componente ale văii fluviale. Utilizarea modelului obiectual „Valea fluvială” ajută elevii să perceapă spațial structura văii fluviale, să reliefeze elementele componente ale unei văi fluviale.*

Exemplu: Tema *Unitățile de relief ale continentelor*, clasa a X-a. *Construiți un model (modelați) care să ilustreze mișcările orogenetice de cutare ale stratelor de roci și formarea munților.*

Exemplu: Tema *Procesele gravitaționale*, clasa a X-a. *Construiți un model obiectual care să reproducă o alunecare de teren, evidențiind elementele caracteristice ale acesteia. Utilizarea modelului obiectual „Alunecare de teren” convinge elevii de necesitatea aplicării măsurilor de prevenire și combatere a alunecărilor de teren.*

Experiment: Tema *Acțiunea factorilor interni asupra scoarței terestre*, clasa a V-a. Într-un vas circular, puneți apă (10-15 cm), apoi loviți cu un corp dur: 1) marginea vasului; 2) partea interioară a vasului. Descrieți ce se întâmplă cu suprafața apei în aceste cazuri. Identificați cauza fenomenului pe care îl observați.

Exemplu: Tema *Resursele climatice și resursele de apă*, clasa a IX-a, și *Degradarea și protecția mediului acvatic*, clasa a XII-a. **Proiect.** Tu știi câtă apă folosești zilnic? Completează cu cifrele reale fișa de lucru pentru o săptămână, apoi calculează suma. Vei afla câți litri de apă consumi în fiecare zi. Este mai multă sau mai puțină decât media Uniunii Europene (202 litri/zi/locuitor) ?

Activitatea	Consumul de apă per activitate (o	Realizez ceastă activitate de	Consum total de apă pe zi/activitate
-------------	-----------------------------------	------------------------------------	--------------------------------------

	singură dată)	ori pe zi	
Un duș, 50 litri			
O baie cu cada plină, 80 litri			
Apa trasă la toaletă, 8 litri			
Un ciclu de spălare mediu la mașina de spălat rufe, 100 de litri			
Spălatul automobilului personal cu furtunul, ≈300 de litri			

Cum pot economisi apa în viața de zi cu zi? Vrei ca și tu să contribui la reducerea consumului și la conservarea resurselor de apă din localitatea natală? Propune două măsuri de economisire și de utilizare rațională a apei de către tine. **Excursii/vizite tematice**, clasa a IX-a: Lucrare practică la subiectul *Caracterizarea unei unități economice din localitate în baza algoritmului*. Elevii (activitate în grup), împreună cu profesorul, vor efectua o excursie/vizită în localitate, la o întreprindere industrială sau gospodărie agricolă, și vor completa algoritmul lucrării practice în același timp, fără ca ulterior să mai lucreze acasă suplimentar. În acest mod, poate fi realizată cu succes și orientarea profesională a elevilor.

4. Diferențierea temelor de acasă zilnice și a temelor pe termen lung (bilunar, lunar, semestrial), pentru formarea/dezvoltarea abilităților și competențelor elevilor legate de managementul timpului, responsabilități etc.; binevenită pentru etapa lecției EXTENSIE, aici sunt recomandate toate tipurile de *proiecte* care le sunt propuse elevilor la lecțiile de geografie, în special la liceu.

Exemplu: Unitatea de învățare *Caracterizarea economico-geografică a regiunilor și a statelor*. **Sarcina de lucru:** proiect tematic *Caracterizarea economico-geografică a țărilor Italia și Norvegia* conform algoritmului-termen: o lună, informații ce vor fi folosite ulterior pentru lucrarea practică *Descrierea economico-geografică comparativă a Italiei și Norvegiei* (conform algoritmului).

5. Adaptarea temelor de acasă la geografie la particularitățile de vârstă ale elevilor (nivelul de înțelegere, gradul de dificultate, dar și timpul alocat etc.); diferențierea temelor pentru acasă este necesară, astfel încât fiecare elev să poată efectua tema în acord cu nivelul său de pregătire, inclusiv prin aplicarea Teoriei Inteligențelor Multiple acasă; aceasta ar duce și la sporirea interesului pentru disciplina geografie.

Exemplu: Unitatea de învățare *Caracterizarea Oceanelor*, clasa a VII-a. **Sarcina de lucru:** matematicienii vor elabora un ciorchine structurat despre subiect sau vor completa un tabel; plasticienii vor elabora sigla, blazonul sau o hartă cu figuri; muzicienii vor compune un cântec cu referire la ocean; scriitorii vor compune un cvintet/eseu; existențialiștii vor prognoza ce se va întâmpla în viitor cu oceanele din cauza încălzirii climei; cei cu inteligență intrapersonală vor scrie un eseu despre sentimentele lor față de oceanele studiate; grupul de elevi cu inteligență interpersonală va realiza un interviu despre oceane și importanța lor; naturaliștii vor prezenta asociațiile corespunderea dintre plantele și animalele specifice oceanelor Terrei.

6. Stabilirea unor teme relevante pentru acasă, care să sprijine elevii în formarea/dezvoltarea de competențe, deprinderi etc.;

Exemplu: Tema *Scoarța terestră/crusta – compoziție, tip, structură*, clasa a X-a. **Proiect de cercetare/investigație.** **Sarcină de lucru:** Discută cu părinții tăi despre materialele din care sunt construite locuința voastră și anumite obiecte decorative din interior sau din curte. Identifică cel puțin trei roci prezente în mediul tău familial. Cu ce le-ai înlocui?

7. Evitarea temelor care presupun exerciții repetitive, bazate pe utilizarea aceluiași tip de algoritm sau care apelează exagerat la memorie.

Exemplu: temele ce vizează studierea zonelor climatice și a celor naturale ale continentelor în clasele a VI-a și a VII-a. Evitarea aplicării algoritmului de caracterizare la fiecare zonă climatică/naturală, întrucât acest lucru induce plictiseală și memorare mecanică; aplicarea diversificării sau a unor puncte din algoritm în special acasă, la caracterizarea zonelor climatice/naturale.

8. Stabilirea mai multor teme care stimulează curiozitatea, implică imaginația, originalitatea, creativitatea și inovația.

Exemplu: Tema *Structura internă a Pământului și compoziția scoarței terestre*, clasa a V-a. **Sarcina de lucru:** Identificați diverse corpuri solide (minerale și vegetale) pe care le aveți acasă, ce au în interior mai multe sfere. Comparați între ele: un măr, o portocală, o cireașă, o nucă, o minge de baschet, o minge de tenis. Acest aspect presupune focalizare pe dimensiunea calitativă a temelor, și nu pe cea cantitativă.

9. Aplicarea, la orele de curs, a unor tipuri de exerciții/probleme asemănătoare cu cele propuse în tema pentru acasă.

Exemplu: Tema *Reprezentarea cartografică a spațiului terestru: globul geografic, harta geografică și planul*, clasa a X-a. **Sarcina de lucru:** Exerciții de măsurare a distanțelor pe glob, pe harta geografică. Exerciții de calculare a orei pe glob, după care următoarea temă – lucrare practică la același subiect. Tema: *Lucrarea practică nr. 1. Determinarea coordonatelor geografice, aplicând rețeaua de grade a hărții*, clasa a V-a. Se recomandă realizarea acesteia în clasă, cu elevii, cu exemple repetitive.

Scopul: Concordanță între activitatea de la clasă și tema pentru acasă, exerciții accesibile și realizabile și de către elevii care nu beneficiază de ajutorul familiei sau de pregătire suplimentară privată (meditații).

10. Limitarea timpului necesar pentru efectuarea temelor la geografie; timpul maxim acceptabil pentru activitatea zilnică de pregătire – 10-20 de minute; lunar – activități de proiect sau investigație de grup – 2 ore.

11. Diversificarea formelor de evaluare a temelor de acasă la geografie; pentru un feedback eficient, temele pentru acasă se vor verifica sub diferite forme: fie frontal, fie prin rezolvare în clasă a unor sarcini individual, fie prin verificări reciproce, discutând părțile dificile, la care elevii au întâmpinat dificultăți, fie printr-o testare de aproximativ 10 minute numai la tema pentru acasă ș.a.

Exemplu: includerea în evaluarea temelor pentru acasă la geografie, în special la liceu, clasa a XII-a, a unor variante de itemi din testele de bacalaureat la geografie, inclusiv cu unele adaptări tematice.

12. Diferențierea conținutului temelor pentru acasă la geografie; tema pentru acasă nu trebuie să fie copie în tocmai a titlului temei predate de cadrul didactic, ea poate să reprezinte cel mai interesant aspect din temă sau unele elemente-problemă. Scopul este conștientizarea de către profesori a nevoii elevilor de a primi și teme diferențiate pentru acasă, cu rol de recuperare a lacunelor în învățare, **teme la alegere**, care să țină cont de nevoile, interesele și preferințele elevilor.

Exemplu: Tema *Zonele naturale ale Eurasiei*, clasa a VII-a.

Teme la alegere:

- Caracterizează succint câte două adaptări ale plantelor și animalelor la condițiile climatice din zona deșerturilor arctice.

- Scrie succesiunea zonelor naturale de la nord spre sud pe meridianul 90° long. estică, aplică rețeaua de grade și harta zonelor naturale din atlasul școlar sau manual.
- Selectează din diferite surse argumentele de ce populația din zona pădurilor de conifere nu are probleme cu căile respiratorii.
- Identifică din diferite surse de informare care specii de plante și animale au dispărut și care sunt pe cale de dispariție în zona de silvostepă și stepă.

Alte recomandări: colaborarea cu comunitatea și instituțiile media, pentru înțelegerea rolului temelor pentru acasă în formarea/dezvoltarea competențelor civice ale elevilor.

Exemplu: campania „*Nu tremur la cutremur*” sau programe TV, cum ar fi „*Asfalt de Moldova*”, Jurnal TV.

VI. Asigurarea didactică

În anul de studii 2018-2019, în scopul realizării procesului educațional la *Geografie*, rămân în vigoare sursele didactice enumerate detaliat în *Sugestiile metodologice de organizare a procesului educațional la geografie în anul de studii 2013-2014 și 2016-2017*, lista fiind completată cu manualul de „*Geografie*”, *clasa a VI-a*, Chișinău, editura ARC, 2017.

Corina Lungu – consultant principal, Ministerul Educației,
Culturii și Cercetării, GDS

Elena Sochircă – conferențiar universitar, doctor, Universitatea de Stat din Tiraspol,
Facultatea de Geografie

Svetlana Axînti – șef al Direcției inspecție școlară, OLSDI Chișinău, profesor de geografie,
Liceul de Creativitate și Inventică „*PROMETEU-PRIM*”, GDS

Elena Beregoi – director, profesor de geografie, Liceul Teoretic „*Mihail Kogălniceanu*”, GDS